

Rigsfællesskabet set fra grønlandsk side AF JAKOB JANUSSEN

Grønlands geografiske beliggenhed tæt ved Nordpolen og som en del af det nordamerikanske kontinent og landets enorme udstrækning og lille befolkningsunderlag er i høj grad bestemmende for landets erhvervsbetingelser og sikkerhedspolitiske interesser. Grønland var dansk koloni frem til grundlovsændringen i 1953 og fik - stadig væk indenfor det danske rige - hjemmestyre så sent som i 1979. Såvel demokrati som parlamentarisme er således ret nye begreber i landet. Hjemmestyrets vigtigste institutioner er en lovgivende forsamling, Landstinget, og et udøvende organ, landsstyret. Forud for hjemmestyrets etablering indgik de grønlandske og danske politikere en aftale om, at den danske stat hverken skulle -ene eller tabe enge på, at der blev indført hjemmestyre. Næsten 60 pct. af hjemmestyrets indtægter stammer således fra den danske stats bloktilskud. Da hjemmestyreordningen er etableret indenfor rammerne af rigsfællesskabet, har den danske regering kompetence på uden rigs- og sikkerhedspolitikens område. I de allerseneeste år har de grønlandske politikere imidlertid rejst krav om større indflydelse på landets udenrigs- og sikkerhedspolitik. Der er ligeledes opstået en spændt og ret uartikuleret debat om grønlandsk selvstændighed. Artiklens konklusion er, at Grønland har størst mulighed for at bevare sin relative selvstændighed, så længe landet er i rigsfællesskab med en lille og militært svag nation som Danmark.

Med begrebet rigsfællesskab menes i denne artikel, at to eller flere lande - i dette tilfælde Danmark, Færøerne og Grønland - er omfattet af en og samme grundlov, jf. grundlovens § 1. Hvad der rent juridisk forstås ved begrebet rigsfællesskab, og hvilke begrænsninger rigsfællesskabsbegrebet sætter for de sagsområder der kan overføres til hjemmestyremyndighederne, vil der blive gjort rede for senere i artiklen.

Det forhold, at forannævnte tre lande og de samfund, der lever i disse lande og de, er omfattet af grundloven af 1953, er naturligvis ikke ensbetydende med, at der er en fælles opfattelse af, hvad det indebærer at leve i et rigsfællesskab. Ellers var der vel heller ingen grund til at skrive dette bidrag til festskriftet i anledning af grundlovens 150-års-jubilæum. Helt bortset fra den forskellige opfattelse, enkeltindivid har om et hvilket som helst emne i et rige, så er der det helt specielle forhold i det dansk-færøsk-grønlandske rigsfællesskab, at nævnte lande og samfund har en ret så forskellig baggrund, som omtales kortfattet i næste afsnit.

1. Forskellig baggrund

Hvad er det så for en forskellig baggrund? Der er i hvert fald tale om forskelle, hvad angår geografi, oprindelse, historie, kultur og sprog.

1.1. Geografisk placering

Danmark, Færøerne og Grønland er som bekendt placeret geografisk vidt forskelligt: Danmark som en del af det europæiske kontinent, Færøerne midt i Nordatlanten og Grønland ligeledes i Nordatlanten, men tæt ved Nordpolen og ligeledes tæt ved det nordamerikanske kontinent.

Grønlands geografiske placering indebærer for det første, at den grønlandske befolknings eksistens- og erhvervsmuligheder har måttet og fortsat må basere sig på forholdsvis få arter af havpattedyr, fisk og skaldyr, hvis reproduktionssevne kan ændre sig radikalt ved marginale ændringer i havtemperaturen.

For det andet betyder Grønlands geografiske placering tæt ved det nordamerikanske kontinent, at landet i sikkerhedspolitisk henseende befinder sig i USA's interessesfære og dermed er omfattet af Monroe-doktrinen. Ifølge denne doktrin vil USA betragte en eventuel indblanding fra en tredje magt som en uvenlig handling.

Hvad dette har betydet for Danmarks sikkerhedspolitik de sidste halvtreds år, vil blive omtalt mere udførligt senere.

1.2. Afstamning

Historisk er den oprindelige befolkning i landet en del af inuit, som har levet i de arktiske egne, der strækker sig fra Nordøstsibirien over Alaska og Nordcanada til Grønland, de sidste 4000 år. Den sidst kendte indvandring af inuit fra Nordcanada til Nordgrønland fandt sted så sent som i sidste halvdel af det 19. århundrede. Nu udgør befolkningen i Grønland den største gruppe af nævnte inuitsamfund, hvoraf enkelte er ganske fåtallige.

1.3. Sprog

Mens både det danske og det færøske sprog har en fælles stamme, nemlig det oldnordiske sprog, så er det grønlandske sprog i sin opbygning et helt anderledes sprog, nemlig en forgrening af inuit-sproget, som er et såkaldt polysyntetisk sprog uden nogen form for slægtskab med det danske.

2. Kort rids af landets nyeste historie

Grønlands nyeste historie er karakteriseret ved meget omfattende ændringer i levevilkårene. I samme periode er den grønlandske befolknings indflydelse på og ansvar for samfundsudviklingen øget betydeligt.

2.1. Koloniperioden

Grønlands nyere historie er karakteriseret ved, at landet fra Hans Egedes kolonisation i 1721 og frem til

grundlovsændringen 5. juni 1953 var en dansk koloni. Helt frem til midten af det 20. århundrede var kernen i den danske kolonipolitik, at Grønland skulle beskyttes mod påvirkninger udefra. Det helt afgørende erhvervsgrundlag var fangst på sæler og salget af skind og spæk fra disse dyr. Varmere klima, der indtrådte i 1920'erne og 1930'erne, skabte dog forudsætninger for skift fra fangst til fiskeri, specielt efter torsk.

Landets kolonistatus betød endvidere, at landet ikke var underlagt almindelige demokratiske regler. Valgretten var stærkt begrænset, ligesom de folkevalgte forsamlings rolle for det meste begrænsede sig til rådgivningen af kolonimagtens repræsentanter.

Tysklands besættelse af Danmark i 1940 betød, at forbindelsen mellem Danmark og Grønland stort set blev afbrudt. Grønlands forsyning med dagligvarer kom så til at ske fra det nordamerikanske kontinent. Importen af varer blev betalt med penge tjent ved eksport af saltfisk og kryolit fra en mine i Ivittuut. Kryolitten var på det tidspunkt en strategisk vigtig råvare, idet den blev brugt ved fremstilling af aluminium, som der jo var så hårdt brug for i flyindustrien.

I 1941 indgik den danske gesandt i Washington, Henrik Kauffmann, en forsvarsaftale med USA, hvorefter USA fik lov til at anlægge en stribe vejstationer og baser i Grønland, hvoraf de mest kendte var Narsarsuaq og Kangerlussuaq i Vestgrønland og Ikkatseq i Østgrønland.

Det må endvidere nævnes, at Grønland under krigen blev regeret fra Nuuk og ikke fra København under inddragelse af landsrådene for henholdsvis Nord og Sydgrønland, som ellers stort set kun var tillagt rådgiverfunktion.

Disse forhold skabte afgørende forudsætninger for et brud på den isolationspolitik, der havde hersket indtil da.

Grønlænderne fik kendskab til verden udenfor og smag for amerikanske varer. Da krigen sluttede, var der således sået afgørende kim til koloniperiodens sammenbrud.

2.2. Grundloven af 1953

Ved grundlovsændringen i 1953 afsluttedes - som tidligere berørt - koloniperioden. Grønland fik fra da af - ligesom Færøerne - to repræsentanter i det til danske Folketing, ligesom grundlovens frihedsbestemmelser også blev gældende for landet. Landsrådene blev lagt sammen til ét råd, men stadig væk hovedsagelig med rådgiverfunktion i forhold til den danske regering, selv om rådets kompetence udvidedes gradvis igennem årene frem til 1979, hvor hjemmestyreordningen blev indført. Medvirkende til Danmarks interesse i at få afsluttet de Grønlands kolonistatus var, at landet dermed blev fri for at skulle rapportere årligt til FN om forholdene på sin koloni.

De skiftende danske regeringer og Folketinget gik i gang med en storstilet lovgivning på snart sagt alle områder. Det, som eftertiden har fokuseret mest på, er nok dels kriminallovgivningen, hvori kernen er resocialisering og ikke straf, dels retsplejelovgivningen, som først nu sidst i 1990'erne er underkastet et grundigt revisionsarbejde af Den Grønlandske Retsvæsenkommission. Fundamentet for domstolene i Grønland er de lokale kredsretter, hvor dommerne er lægdommere.

2.3. Perioden 1953-73 - de store investingers år

Nogenlunde sammenfaldende med grundlovsændringen opstartede den danske stat massive investeringer først i infrastrukturen i landet og siden - da de forventede private investeringer stort set udeblev - i fiskeindustri anlæg, som at primært blev koncentreret i få byer i Vestgrønland. Dette forstærkede en ændringsproces fra et spredt bosætningsmønster, som fangererhvervet forudsætter, til koncentration af befolkningen i de byer, hvor de største investeringer i infrastruktur og erhverv fandt sted.

Nedgang i havtemperaturen bevirkede dog, at de meget store forekomster af torsk, som fandtes i de grønlandske farvande, og som fiskeproduktionen baserede sig på, begyndte at blive mindre og mindre fra sidst i 1960'erne for til sidst kun at forekomme i sporadiske mængder fra sidst i 1970'erne og fremover. Fiskerisektoren måtte da undergå en kraftig omlægning fra produkter baseret på torsk til rejer og senere hellefisk.

Den førnævnte befolkningskoncentration, forskel i aflønning mellem "hjemmehørende" og "ikke-hjemmehørende" (det såkaldte fødestedskriterium) og Grønlands tvungne indlemmelse i EF, selv om befolkningsflertallet i Grønland stemte imod en sådan indlemmelse ved folkeafstemningen i 1972, var med til at forstærke kravet om større lokal indflydelse.

2.4. På vej mod større lokalt selvstyre

Dette førte til, at der i 1973 nedsattes et rent grønlandsk hjemmestyreudvalg bestående af medlemmer af Grønlands Landsråd samt landets to repræsentanter i Folketinget. Udvalget afgav sin betænkning 2 år senere indeholdende forslag til en hjemmestyreordning efter færøsk forbillede.

Derefter nedsatte den danske regering en paritetisk sammensat Hjemme styrekommission, hvoraf halvdelen af medlemmerne udpegedes af danske partier repræsenteret i Folketinget og den anden halvdel dels af Grønlands Landsråd, dels af Grønlands 2 repræsentanter i Folketinget. Kommissionen arbejdede i knap 3 år under ledelse af professor Isi Foighel.

Der var specielt 2 spørgsmål, som voldte kommissionen problemer og megen tid samt mange ressourcer at gennemdrøfte. Det ene var ejendomsretten til jorden og de ikke-levende ressourcer i undergrunden, og det andet var det bloktilskud, der skulle følge med fra Danmark i forbindelse med overførsel af opgaver fra den danske stat til hjemmestyremyndighederne i Grønland.

Hvad angår spørgsmålet om ikke-levende ressourcer, enedes kommissionen om princippet om en fælles beslutningskompetence, således at der kræves enighed mellem den danske stat og hjemmestyret for at tillade forundersøgelse, efterforskning og udnyttelse af nævnte ressourcer. Desuden enedes man om en

indtægtsfordelingsnøgle, såfremt der skulle opstå provenu ved udnyttelse af disse ressourcer. Et andet spørgsmål i tilknytning hertil, som også blev diskuteret meget, var placeringen af den forvaltning, der beskæftiger sig med området. De fleste grønlandske medlemmer af kommissionen argumenterede længe for, at forvaltningen burde placeres i Grønland, mens de danske medlemmer i dette spørgsmål var totalt ubøjelige. Løsningen blev da også, at Råstofforvaltningen for Grønland forblev i den danske centraladministration.

Vedrørende bloktilskuddet enedes kommissionen om et princip gående ud på, at den danske stat hverken skulle tjene eller tabe penge på, at der blev etableret et hjemmestyre. Mere konkret blev aftalen, at staten i forbindelse med overdragelse af opgaver til hjemmestyret samtidig skulle overføre et bloktilskud med udgangspunkt i statens egne udgifter til nævnte opgaver ved overtageles tidspunktet, jf. afsnit 2.5.

I januar 1979 afholdtes der en folkeafstemning i Grønland om et af kommissionen fremsat forslag til hjemmestyreordning, som blev godkendt med en stor majoritet. Dette førte så til, at hjemmestyreordningen blev indført 1. maj 1979, delvis - og kun delvis - efter den færøske hjemmestyreordning fra 1948, idet hjemmestyreordningen i Grønland kom til at hvile på principper, der på nogle områder er anderledes end ordningen på Færøerne, jf. de næste afsnit.

2.5. Hjemmestyreordningen af 1979

Som det fremgår af fortalen til hjemmestyreloven, betragtes hjemmestyreordningen som en nærmere præcisering af Grønlands statsretlige placering i riget. Der var dog ingen tvivl - specielt hos enkelte danske medlemmer af forannævnte Hjemmestyrekommision - om, at hjemmestyreloven formelt set er at betragte som en hvilken som helst anden lov, der er vedtaget af Folketinget, og at loven vil kunne ændres i overensstemmelse med de almindelige, gældende regler for lovændringer.

Der var imidlertid samtidig i kommissionen enighed om, at hjemmestyreloven har det særkende sammenlignet med andre love, at den er blevet til ved en forhandling mellem repræsentanter for de to rigsdele, nemlig Danmark og Grønland, hvorfor man i politisk-etisk henseende må forudsætte en ny forhandling imellem nævnte parter, før en eventuel ændring måtte finde sted. Ifølge denne opfattelse kan en ensidig ændring med andre ord ikke finde sted. Som svar på Hjemmestyrekommisionens spørgsmål om, hvilke begrænsninger der ligger i begrebet rigsfællesskab, tilkendegav Statsministeriet over for kommissionen, at kun sagsområder, der vedrører Grønland, men ikke angår riget som helhed eller andre dele af riget, kan overføres fra stat til hjemmestyre, mens visse rigsansliggende skulle forblive hos staten. Hvad angår sidstnævnte drejer det sig om statsforfatningen, herunder de øverste statsmyndigheder m.v., statsborgerbegrebet, pas, visa, statssymboler, udenrigsansliggende, forsvar, rigets finanser, Nationalbanken, seddeludstedelse, mønt, mål og vægt, valuta, personret, familieret, arveret, formueret og strafferet samt fængselsvæsen. Endvidere arbejdede Hjemmestyrekommisionen under den forudsætning, at den dømmende myndighed ikke kunne overføres til hjemmestyret. At dette blev begrundet med grundlovens forudsætning om, at den dømmende myndighed skal være en enhed, hvoraf dele ikke kan delegeres til en hjemmestyremyndighed.

Hjemmestyrets vigtigste organer er en folkevalgt forsamling, Landstinget, som vælges for 4 år ved almindelige, direkte og hemmelige valg, og en forvaltning, som ledes af et landsstyre.

Forholdsvis få år efter hjemmestyrets indførelse ændredes fortolkningen af Landstingets valgperiode på 4 år til en maksimumsperiode. Nu er lovgivningen indrettet således, at landsstyreformanden, som samtidig skal være medlem af Landstinget, kan opløse og udskrive nyvalg til Landstinget, hvis det siddende landsstyre indkasserer et mistillidsvotum fra et flertal i Landstinget.

Den grønlandske parlamentarisme er anderledes end den danske derved, at valg af både landsstyreformand og resten af landsstyret forudsætter et absolut flertal i Landstinget, hvor den danske form for parlamentarisme som bekendt blot forudsætter, at regeringen ikke skal have et flertal imod sig i Folketinget.

Set udefra kan det forekomme mærkeligt, at love udstedt af hjemmestyret har to forskellige benævnelser, nemlig landstingslove eller landstingsforordninger. Baggrunden herfor er, hvorvidt det sagsområde, som reguleres af lovgivningen, er overtaget med hjemmel i § 4 eller § 5 i v. nr. 577 af 29. november 1978 om Grønlands hjemmestyre, i daglig tale hjemmestyreloven.

Lovgivning vedrørende de sagsområder, der er overtaget alene med hjemmel i § 4 i hjemmestyreloven, kaldes landstingslove, mens de områder, der er overtaget både med hjemmel i § 5 i hjemmestyreloven og en særskilt ramme- eller bemyndigelseslov vedtaget af Folketinget, kaldes landstingsforordninger, men hvad enten vi har at gøre med en landstingslov eller en landstingsforordning, så har disse samme lovskraft.

De sagsområder, som reguleres via landstingslove, finansieres alene af hjemmestyret, mens områder, der reguleres via landstingsforordninger, i princippet finansieres af bloktilskuddet fra staten. At hjemmestyret så i de senere år selv har måttet supplere bevillingerne til sidstnævnte områder, ændrer ikke selve princippet.

Udtrykt i mere generelle vendinger har hjemmestyret - naturligvis inden for rammerne af grundloven - fuld lovgivnings-, forvaltnings- og bevillings- kompetence vedrørende områder overtaget med hjemmel i § 4 i hjemmestyreloven.

2.6. Hjemmestyrets første to årtier - reformer og dyre lærepenge

En af de første opgaver, som landsstyret kastede sig over i hjemmestyrets første år, var at få Grønland ud af EF. Hovedbegrundelsen for at få landet ud af EF var at sikre, at Grønland - inden for de internationalt fastsatte grænser - selv kan fastsætte fiskekvoter i stedet for, at det grønlandske fiskeriterritorium skulle være en del af EF's samlede fiskerihav. Samtidig skulle man dog sikre, at produkter fra Grønland kunne sælges i EF's medlemslande toldfrit.

Derudover lykkedes det Grønland at sælge mindre fiskekvoter til EF mod en passende betaling.

I den betænkning, som Hjemmestyrekommissionen udgav i 1978¹⁾ var der ud over en liste over anliggender, som kunne overtages af hjemmestyret, samtidig en tidsplan for hjemmestyrets overtagelse af selv samme anliggender. Det viste sig rent faktisk, at hjemmestyrets overtagelsestempo af nævnte anliggender blev hurtigere, end kommissionen forudsatte. I hjemmestyrets første år var der ikke nogen klar adskillelse mellem den lovgivende forsamling, Landstinget, og den udøvende myndighed, landsstyret. Dette gav sig bl.a. udslag i, at landsstyreformanden samtidig var formand for Landstinget; men der er i de allerseneste år foretaget en klar adskillelse mellem Landstinget og landsstyret. Nogle vil måske endda sige, at adskillelsen er blevet så skarp, at det er gået ud over hjemmestyrets samlede funktionsduelighed. I 1970'erne og 1980'erne skete der en så kraftig udbygning af den havgående fiskeriflåde, at der ret hurtigt opstod en betydelig overkapacitet, som efterfølgende måtte reduceres tilskyndet af midler fra den grønlandske landskasse. I samme periode - og specielt i første halvdel og i midten af 1980'erne - blev der foretaget en meget kraftig udbygning af den offentligt ejede fiskeproduktionssektor. Investeringerne var så store, at de sidst i 1980'erne var ved at slå bunden ud af landskassen, hvilket kun blev klaret ved en meget betydelig gældsætning. Afdrag på nævnte lån og renter vil således i en længere årrække endnu lægge beslag på en betydelig del af landskassens midler og dermed begrænse landets økonomiske handlefrihed.

Landsstyret har samtidig forsøgt at frigøre landskassens umiddelbare forpligtelser over for de offentligt ejede handelsforetagender ved at divisionere dem og omdanne dem til helt eller delvis offentligt ejede aktieselskaber. Primært på grund af mangelfuld forberedelse og et alt for hurtigt tempo i omdannelsesprocessen lykkedes operationen ikke i første omgang med store tab til følge, hvorefter landskassen igen måtte poste en masse penge ind i selskaberne for at undgå, at disse gik nedenunder og hjem.

Perioden fra midten af 1980'erne og ca. 10 år frem må således karakteriseres som en periode med store strukturændringer med dyrekøbte erfaringer, idet landskassen i den periode alt i alt kom til at poste flere hundrede millioner kroner i forannævnte selskaber.

1990'erne er samtidig præget af en massiv ændring af trafikstrukturen, hvoraf omlægning af den interne luftrafik fra den meget dyre helikopterdrift til trafik med fastvingede fly udgør hovedkernen. Dette har dog i første omgang forudsat betydelige offentlige investeringer i landingsbaner til fastvingede fly. befolk

3. Hjemmestyret og forholdet til udlandet

Selv om det er udtrykkeligt fastslået i hjemmestyreloven, at forholdet til udlandet er et rigsansliggende, så har hjemmestyremyndighederne efterhånden i en længere årrække deltaget i internationale forhandlinger om fordeling af fiskeog hvalkvoter, med eller uden bistand fra rigsmyndighederne. I forbindelse med fordeling af hvalkvoter har grønlandske forhandlere for alvor erfaret, at Grønland er kommet på verdenskortet, idet vi i Grønland ikke længere kan ignorere den rolle, som enkelte, men meget indflydelsesrige internationale dyreværnsorganisationer spiller i den forbindelse.

Samtidig har Grønland i de senere år udbygget det mindre forpligtende samarbejde i Nordisk Råd, den parlamentariske samarbejdsorganisation Vestnorden, omfattende Færøerne, Island og Grønland, samt Inuit Circumpolar Conference. Sidstnævnte er en samarbejdsorganisation - primært på det kulturelle område, men også på miljøområdet - imellem inuitsamfund i Nordøstsibirien, Alaska, Nordcanada og Grønland.

4. Grønlands rolle i dansk sikkerhedspolitik og Thulesagerne

Der blev i 1951 indgået en aftale mellem Danmark og USA om forsvaret af Grønland. På den baggrund fik USA lov til at beholde enkelte af sine baser i Grønland, bygget under Anden Verdenskrig. Senere blev disse baser suppleret med en militærbase i Thule, som hurtigt blev udbygget til en meget stor base, samt visse radarvarslingsstationer som led i USA's forsvarskæde mod Sovjetunionen.

I forbindelse med bygningen af Thulebasen under Korea-krigen fik amerikanerne med bistand fra den danske regering tvangsflyttet den lokale eskimoiske befolkning, som indtil da havde boet i Dundas, som er direkte nabo til basen, og hvor amerikanerne en overgang byggede et raketaffyringsbatteri, et par hundrede kilometer længere nordpå til Qaanaaq. Selv om flytningen i de officielle beskrivelser er fremstillet som noget, der skete frivilligt, er omstændighederne omkring flytningen af en sådan karakter, at der er mening i at karakterisere denne som en tvangsforflyttelse. Således fik befolkningen først besked et par dage før selve flytningen. Først i de allerseneste år er det kommet til den brede offentligheds kendskab, under hvilke omstændigheder flytningen skete.

Samtidig er det i forbindelse med frigivelse af hidtil hemmeligstemplede amerikanske arkiver blevet afsløret, at amerikanerne i flere år oplagrede atombestykkede raketter ved Thulebasen, samt at amerikanske B-52-bombefly bevæbnet med brintbomber havde overfløjet grønlandsk territorium over en lang årrække, selv om den officielle danske politik hele tiden har været at forbyde opbevaring af nukleare våben inden for dansk territorium. At disse overflyvninger rent faktisk fandt sted, fik offentligheden et meget sigende bevis på, da et B-52-bombefly forsøgte at nødlande på vinterisen ud for Thulebasen januar 1969, knustes mod isen og tabte sine brintbomber. Hvordan kunne det lade sig gøre?

I afsnit 1. 1 er der en kort bemærkning om, at Grønland er omfattet af Monroe-doktrinen, og at USA dermed ikke vil tillade, at en tredje magt sætter sig fast i Grønland. Dette blev tilkendegivet af USA så tidligt som i 1916 i forbindelse med Danmarks salg af De Vestindiske Øer til USA og er senere blevet gentaget flere gange, bl.a. under den dansk-norske strid om Østgrønland i 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne. Endvidere var det meget vigtigt for USA, at det var landet selv og ikke andre allierede, der kom til at stå for forsvaret af Grønland under Anden Verdenskrig. At Danmark rent faktisk havde Grønland som en koloni, betød ikke så meget i den sammenhæng, så længe det er en lille og dermed en

militært set svag nation, der har overherredømmet over landet.

Endvidere må man også erindre sig, at der kort tid efter Anden Verdenskrigs afslutning udbrød en krig i Korea, som varede i en længere årrække, og hvor USA selv var dybt involveret militært. Derefter herskede der under den såkaldte kolde krig en meget anspændt situation imellem de vestlige lande og USA på den ene side og Sovjetunionen samt andre kommunistiske stater på den anden side. Der blev således ikke taget nogen chancer.

Først i den allerseneste tid efter Sovjetblokkens og en lang række kommunistiske landes sammenbrud er amerikanerne - ganske vist kun uofficielt og i meget forsigtige vendinger - begyndt at lufte tanken om muligheden for rømning af deres sidste base i Grønland, nemlig Thulebasen.

Endelig må man betragte USA's baser i Grønland og specielt Thulebasen som en væsentlig del af Danmarks aktiver i forbindelse med landets medlemskab af den nordatlantiske forsvarspagt, NATO. Det var vel bl.a. nævnte aktiver, der muliggjorde, at Danmark kunne tillade sig at bidrage med relativt mindre forsvarsudgifter sammenlignet med andre NATO-lande, og at Danmark - i hvert fald officielt - kunne tillade sig at profilere sig som en del af "det atomfrie Norden". Lige så lidt som Grønland kan se bort fra sin geografiske placering som en del af det nordamerikanske kontinent, er det vel heller ikke urimeligt at forklare Danmarks officielle sikkerhedspolitik i efterkrigstiden som et udslag af landets placering tæt ved Østersøen, som jo stadig væk - selv efter Sovjetunionens sammenbrud - må betragtes som en russisk interessesfære.

For at få et samlet billede må man vel også nævne, at danske entreprenørselskaber igennem årene har tjent ganske gode penge ved at sælge serviceydelser til det amerikanske militær, specielt i Kangerlussuaq og Thule.

5. Status for det dansk-grønlandske rigsfællesskab

Nu, hvor det grønlandske hjemmestyre har eksisteret i hen imod 20 år, og ved tærsklen til det 21. århundrede kan man fremhæve en række forhold, når man skal forsøge at gøre en form for status for det dansk-grønlandske rigsfællesskab. Som af så meget andet i en sådan statusopgørelse er det ikke muligt at tegne lige klare konturer. Det skyldes bl.a. at der er tale om langtfra entydige udviklingstendenser.

Selv om Danmark og Grønland har en vidt forskellig baggrund, så kommer man ikke uden om, at de to lande har haft en slags skæbnefællesskab i mere end 275 år. Specielt må man nævne samfundsudviklingen i Grønland de sidste 40 år, hvor det dansk-grønlandske samkvem har været anderledes intenst sammenlignet med forholdene i koloniperioden.

5. 1. Dansk indflydelse i Grønland

Den danske påvirkning af forholdene i Grønland ses inden for en lang række områder. Noget af det tydeligste er vel inden for den offentlige administration, hvor den lovgivning, som forvaltningen administrerer, nogle gange til forveksling ligner den tilsvarende lovgivning i Danmark, selv om de ydre forhold, som forvaltningen skal virke under, kan være vidt forskellige. Dette hænger naturligvis sammen med, at Grønland som følge af et stort uddannelsesmæssigt efterslæb i forhold til Danmark langtfra er og næppe foreløbig bliver selvforsynende med arbejdskraft, der er i besiddelse af administrativt relevante uddannelser.

De offentlige arbejdsgivere i Grønland har de sidste år til stadighed beskæftiget og beskæftiger fortsat ca. 2.000 danskere, ikke blot inden for administration, men også inden for undervisnings- og sundhedssektoren samt inden for den tekniske sektor. Symptomatisk herfor kan man blot pege på den meget kritiske situation, som folkeskolen her i starten af 1998 er bragt i som følge af Danmarks Lærerforenings blokade. Man kan endvidere pege på den kroniske underbemanding inden for sundhedssektoren bl.a. som følge af en stor efter sundhedspersonale i Danmark sammenlignet med udbudet af samme personale.

Derudover beskæftiges inden for den private sektor et betydeligt antal danskere, specielt inden for de liberale erhverv, servicesektoren og bygge- og anlægsvirksomhed.

5.2. Grønlands adgang til det danske uddannelsessystem

Endvidere bør man også nævne, at Grønlands adgang til det danske uddannelsessystem har en meget stor betydning for Grønland. Som allerede antydnet foran har Grønland jo et stort efterslæb inden for uddannelsesområdet, specielt hvad angår mellem- og højere uddannelser. Selv om der i selve landet er opbygget et betydeligt uddannelsesapparat de sidste 20-30 år, så bliver landet ikke i overskuelig fremtid selvforsynende med uddannelsesinstitutioner, idet elev- eller studenterunderlaget p.g.a. landets fåtallige befolkning for visse fags vedkommende til stadighed vil være meget begrænset. Vi har jo allerede for enkelte fags vedkommende erfaringer for, at det kan blive forholdsmæssigt endog meget dyrt selv at skulle opretholde uddannelsesinstitutioner i Grønland, når elevunderlaget er for lille.

5.3. Familiære bånd og personlige relationer

Det intensiverede samkvem mellem grønlandere og danskere, der har været de sidste 40 år, har også bevirket, at der er opstået rigtig mange familiære bånd en imellem grønlandere og danskere. Derudover har efterhånden mange grønlanderes uddannelsesophold i Danmark og mange danskeres ansættelsesperioder i Grønland betydet, at der efterhånden er opbygget mange personlige relationer. I den sammenhæng bør man også nævne, at der efterhånden bor mere end 10.000 grønlandere i Danmark.

5.4. Dansk polarforskning

Danske forskningsinstitutioner har i mange år forsket i snart sagt alle aspekter af nævnt forholdene i Grønland. Det drejer sig om havforskning, forskning i geografi og geologi. Endvidere er der tale om samfundsforskning og forskning i arktisk medicin. Specielt har dansk polarforskning i de senere år vakt en berettiget interesse for langsigtet klimaforskning ude i den store verden. Dette er sket ved at aflæse data fremskaffet via borer ned igennem den 3 kilometer tykke indlandsis. Via disse data er det nu muligt at skaffe sig en detaljeret viden om klimatiske svingninger igennem tusinder af år i fortiden.

5.5. Hjemmestyreordningen - en dansk model for afkolonisering

Den måde, hjemmestyreordningen blev etableret på, er både fra dansk og fra grønlandsk side over for omverdenen blevet fremhævet som en unik model for afkolonisering. Dette skete bl.a. i forbindelse med internationale forhandlinger af om og undertegnelse af en traktat om oprindelige folks rettigheder.

Som allerede kort antydet er det tidligere stridsemne imellem danske og grønlandske politikere, de ikke-fornyelige ressourcer i undergrunden, underkastet en fælles beslutningskompetence, således at der kræves enighed mellem den danske regering og det grønlandske hjemmestyre for at tillade forundersøgelse, efterforskning og udvinding af disse ressourcer.

Oprindeligt blev det aftalt, at eventuelle indtægter fra råstofudvinding skulle modregnes i statens bloktilskud til Grønland. Senere blev aftalen ændret til, at det første provenu på 500 mio. kr. tilfalder hjemmestyret. Såfremt provenuet bliver større, skal der optages forhandlinger mellem hjemmestyret og den danske regering om en fordelingsnøgle.

Et andet stridsemne inden for området, nemlig Råstofforvaltningens placering, blev først løst i årene 1997-98. Den 1. juli 1998 blev forvaltningen flyttet fra den danske centraladministration til hjemmestyrets administration og er nu ressortmæssigt placeret under landsstyreformanden.

Den måde, som nævnte spørgsmål i tilknytning til ressourcerne i undergrunden er blevet løst på, er både fra grønlandsk og navnlig dansk side blevet fremhævet som et eksempel på, hvorledes to myndigheder inden for et rigsfællesskab tackler et vanskeligt og yderst følsomt emne og forhandler sig frem til en for begge parter tilfredsstillende løsning. En ting er imidlertid at aftale principper, så længe der ikke er udvinding af hårde mineraler eller kulbrinter; men hvordan er så udsigterne for en udvinding af disse?

Der har ganske vist tidligere været udvinding af kryolit i Ivittuut og zink- og blymalm i Marmorilik, mens der i øjeblikket ikke er udvinding i gang. Dette er dog ikke ensbetydende med, at der ikke er aktiviteter i gang på området. Der har i de senere år været ganske omfattende aktiviteter, hvad angår forundersøgelser og efterforskning af både hårde mineraler og kulbrinter, for sidstnævntes vedkommende på land og til havs.

Såfremt eventuelle fund - specielt hvad angår kulbrinter - skal være rentable at udvinde, skal de være så store, at indtægter fra udvindingen bliver meget omfattende. Dette vil så ændre Grønlands økonomi radikalt.

5.6. Bloktilskuddet - et sikkerhedsnet eller en spændetrøje?

Det årlige bloktilskud fra Danmark til Grønland udgør i øjeblikket knap 2,5 mia. kr. ud af landskassens samlede årlige indtægter på godt 4,2 mia. kr. og udgør dermed op imod 60 pct. af landskassens årlige indtægter.

Der er to vidt forskellige holdninger til forannævnte bloktilskud. Den ene og almindeligste holdning er, at bloktilskuddet er et udtryk for en form for solidarisk politik, nemlig en kapitaloverførsel fra den rigere del til en fattigere del af riget for at modvirke en alt for stor forskel i levestandarden i forskellige dele af riget. I forbindelse med Hjemmestyrekommissionens drøftelse af netop statens bloktilskud til Grønland gjorde enkelte fremtrædende medlemmer af kommissionen gældende, at bloktilskuddet skulde betragtes som statens endelige frigørelse fra sin kolonimagtstatus.

Ifølge en modsat rettet holdning, som er begyndt at dukke op i de senere år, udgør bloktilskuddet en slags sovepude, som er med til at forhindre dannelsen af en selvstændig grønlandsk økonomi, fordi det bidrager til at skruer omkostningsniveauet i landet op,

6. Er Grønland på vej mod selvstyre?

Der er i de senere år opstået en ret spædet, spredt og lidet artikuleret debat om selvstyre. Der er dannet en tværpolitisk gruppe, der har til formål at diskutere forudsætningerne for et selvstændigt Grønland. Der er da også blandt de politiske partier i Grønland, og specielt i deres ungdomsafdelinger, røster fremme om, at hjemmestyreordningen blot er et naturligt mellemstadium i en udvikling mod et selvstændigt Grønland, selv om selvstyret ikke ligger lige om hjørnet.

Modstanderne af et selvstændigt Grønland peger først og fremmest på landets afhængighed af bloktilskuddet fra Danmark, og at det store flertal i befolkningen nok ikke er indstillet på en meget markant nedgang i levestandarden, som bortfaldet af bloktilskuddet vil betyde på kort sigt, samt at befolkningen er for lille til at kunne drive et selvstændigt land af den størrelsesorden.

Fortalerne for et selvstyrende Grønland peger dels på, at bloktilskuddet som hævdet af visse er en sovepude, og at Grønland vil kunne klare sig økonomisk, såfremt der kommer gang i udvinding af mineraler, olie eller gas, mens fa andre mener, at Danmark - selv efter Grønlands selvstændighed - må have en historisk pligt til fortsat at yde en økonomisk håndsrækning til landet.

Et andet argument mod et selvstændigt Grønland, som praktisk talt aldrig bliver nævnt, er Grønlands geografiske placering som en del af det nordamerikanske kontinent, eller hvorvidt USA nogen sinde vil tillade et selvstyrende Grønland. Specielt hvis der bliver gjort fund af strategisk vigtige mineraler, kunne man befrygte, at USA vil gøre alt for at sikre sig adgangen til disse mineraler, når man ved, at landet i andre tilsvarende situationer ikke har skyet nogen midler.

Når tilhængerne af et selvstyrende Grønland argumenterer for et mere grønlandsk Grønland, så glemmer de, at Grønland som et eventuelt amerikansk protektorat risikerer at komme fra asken i ilden. Manglende opmærksomhed på et så seriøst argument er i bedste fald udtryk for en så stor naivitet, at det nærmer sig en slags landsskadelig virksomhed, hvis begrebet ellers fortsat var brugbart og ikke i sin tid var blevet gjort ubrugeligt af mccarthyismen i USA.

Et land som Grønland med den geografiske placering, det har, og med et så lille befolkningsunderlag vil altid være afhængigt af andre lande. Spørgsmålet bør snarere gå på, hvilket afhængighedsforhold vi ønsker at have. Tidligere i denne artikel er USA's holdning omtalt. Jeg er overbevist om, at USA vil tolerere Grønlands relative uafhængighed, så længe det er en lille og militært svag nation som Danmark, der har suveræniteten over Grønland.

7. Partierne og deres holdning til rigsfællesskabet

Bortset fra et par spæde partidannelser i 1960'erne opstod der først i 1970'erne politiske grupperinger, som i løbet af få år udviklede sig til egentlige politiske partier.

I øjeblikket (ultimo 1998) er der 3 partier repræsenteret i Landstinget, idet enkelte andre partier, der har eksisteret i de senere år, enten er opløst eller opslugt af de nævnte partier.

Landstinget har 31 medlemmer. 14 (hvoraf 2 er overtaget fra Akullit Partiiat) tilhører Siumuts gruppe, 10 Atassut og 6 Inuit Ataatigiit, mens et enkelt medlem er valgt af et kandidatforbund.

Groft sagt - og kun groft sagt, idet der også i Grønland de allerseneste år har været rift om at placere sig som et midterparti - kan man rubricere partierne i den gængse politiske venstre-højre-skala således: Inuit Ataatigiit, Siumut og Atassut.

Nogenlunde samme rubricering kan anvendes, hvad angår partiernes holdning til rigsfællesskabet, idet Inuit Ataatigiit må karakteriseres som værende mere skeptiske over for rigsfællesskabet, Atassut som tydeligst tilhænger af rigsfællesskabet, mens Siumut indtager en slags midterposition.

Sidstnævnte rubricering må absolut tages med et gran salt, idet partiernes udmelding om deres holdning til rigsfællesskabet eller til selvstyretanken - som allerede antydte - langtfra er krystalklar.

8. Ændringer i rigsfællesskabsbegrebet?

Der er noget, der tyder på, at der er sket et vist skred i statens holdning til rigsfællesskabsbegrebet, siden Hjemmestyrekommissionen i midten af 1970'erne stillede spørgsmålet om, inden for hvilke rammer en hjemmestyreordning kan etableres.

I hvert fald har justitsministeriet i et svar på spørgsmål, som Den Grønlandske Retsvæsenkommission har stillet om mulighederne for efter grundloven og den grønlandske hjemmestyrelov at overføre retterne, politiet og kriminalforsorgen til hjemmestyret, tilkendegivet, at lovgivningskompetencen inden for nævnte områder vil kunne overføres til hjemmestyret efter en udvidelse af hjemmestyreordningen, altså ved ændring af hjemmestyreloven.²⁾

Hvad angår lovgivningskompetencen på retsplejeområdet i Grønland, præciserer Justitsministeriet i sit svar, at hjemmestyrets eventuelle kompetence på området skal udøves inden for grundlovens rammer, herunder forudsætningen om, at der eksisterer en rigets øverste domstol, nemlig Højesteret.

Om kriminalforsorgen hedder det, at kompetencen til at træffe afgørelse om benådning og til at give amnesti ikke kan overlades til hjemmestyret.

Der går et stykke tid endnu, inden Den Grønlandske Retsvæsenkommission afgiver sin betænkning. Selv om hverken den danske regering eller hjemmestyret har haft mulighed for at forholde sig til de forslag, som kommissionen måtte komme med, så tyder justitsministeriets svar til kommissionen på, at hjemmestyret - inden for de af ministeriet afstukne rammer - vil kunne få udvidet sin lovgivningskompetence til også at omfatte retsplejen, politiet og kriminalforsorgen. Justitsministeriets svar indikerer, at rigsfællesskabsbegrebet fortolkes mere rummeligt nu end i midten af 1970'erne, da Hjemmestyrekommissionen stillede spørgsmålet om, hvilke begrænsninger grundloven satte i forbindelse med overførsel af kompetence fra stat til hjemmestyre.

Svaret bekræfter en gammel antagelse om, at grundlovens bestemmelser ikke er statiske, men er dynamiske, og at disse bestemmelser ikke kan fortolkes adskilt fra de til enhver tid gældende historiske realiteter.

9. Hjemmestyret, udenrigspolitik og sikkerhedspolitik

Ifølge den gældende hjemmestyrelov har rigsmyndighederne afgørelsen i spørgsmål, der angår rigets forhold til udlandet; men rigsmyndighederne har ifølge samme lov pligt til at høre hjemmestyret i udenrigsanliggender, når disse specielt berører grønlandske interesser.

Hjemmestyremyndighederne i Grønland har stillet krav om at få indflydelse på netop dette område, som hidtil har været anset for et rent rigsanliggende, nemlig den del af udenrigspolitikken og sikkerhedspolitikken, der vedrører Grønland.

Landsstyret i Grønland har således over for den danske regering rejst krav om revision af 1951-aftalen mellem Danmark og USA om forsvaret af Grønland og i den forbindelse også krævet selv at sidde ved forhandlingsbordet.

Der er flere forhold, der begrundet kravet, herunder de tidligere omtalte forhold om thulesagerne. For det første er det tvangsflytningen af thulefolket i 1953. For det andet den danske regerings dobbeltspil i spørgsmålet om atomvåben inden for dansk territorium igennem mange år. For det tredje amerikanernes stærkt restriktive krav i forbindelse med lokalbefolkningens muligheder for at drive fangst i nærheden af Thulebasen. For det fjerde civilbefolkningens adgang til samme base og de gener, dette skaber for lokalbefolkningens muligheder for at rejse til og fra Qaanaaq, idet rejsende til og fra Qaanaaq igennem mange år har skullet og fortsat skal igennem Thulebasen. For det femte de senere års

afsløringer af amerikanernes manglende oprydning af farligt stof, når de har forladt deres tidligere baser i Grønland; og endelig er der det forhold, at grønlandske myndigheder simpelt hen ønsker at have indflydelse på de ting, der sker i Grønland, og ikke stiltiende vil finde sig i de aftaler, den danske regering har lavet hen over hovedet på de grønlandske myndigheder i kolonitiden.

Den danske regering har hidtil forholdt sig meget tøvende til landsstyrets krav om revision af forsvarsaftalen; men der er ingen tvivl om, at landsstyret vil stå endog meget stejlt på sine krav, fordi landsstyret fuldt ud forstår thulefolkets krav om at få respekteret lokalbefolkningens rettigheder i det område, den har beboet igennem århundreder, og den bitterhed, den føler ved den behandling, den har fået fra dansk-amerikansk side.

Tvangsflytningen i 1953 har været en så traumatisk oplevelse for den berørte befolkning, at en privat forening ved navn "Hingitaq 53" (Smidt væk i 53) i Qaanaaq har indbragt den danske stat for retten. Der er ingen tvivl om, at sagen næppe var kommet så vidt, hvis den danske regering havde haft mod og mandshjerte til at sige undskyld til lokalbefolkningen for omstændighederne omkring tvangsflytningen i 1953.

Den måde, den danske regering har valgt at tackle thulesagerne på, har i hvert fald sat en alvorlig plet på Danmarks ellers udmærkede renommé som en nation, der har klaret afkoloniseringen af Grønland på en yderst fair og human facon.

Hidtil har det været muligt at tale sig til rette om de spørgsmål, der nu engang dukker op imellem rigets forskellige dele; men der er nok det specielle ved thulesagerne, at sagerne involverer en allieret stormagt, som Danmark under ingen omstændigheder ønsker at lægge sig alvorligt ud med.

10. Færøbanksagen og rigsfællesskabet

Uden at komme nærmere ind på hændelsesforløbet i Færøbanksagen, og hvem der måtte være skurke i denne sag, så er der ingen tvivl om, at den måde, som sagen har udviklet sig på, på afgørende vis allerede har påvirket forholdet mellem Danmark og de hjemmestyrede dele af riget, og naturligvis primært Færøerne.

Det klareste bevis på de ændrede forhold er udfaldet af valget til Lagtinget i april måned 1998, hvor partier, som går ind for en løsere tilknytning til Danmark, klart gik frem, og det nye koalitionslandsstyres programerklæring. Heri af ilægges der op til forhandlinger mellem det færøske landsstyre og den danske regering, som - hvis færingerne intentioner følges - vil føre til ophør af det nuværende rigsfællesskab, fordi en eventuel opfyldelse af kravene ikke vil kunne rummes inden for rammerne af den nuværende grundlov. De krav, der er fremsat fra færøsk side, vil dog umiddelbart bedømt kunne realiseres inden for rammerne af et statsforbund.

Hvis et sådant statsforbund skulle blive dannet, er det for tidligt at spå om, hvorvidt Grønland overhovedet vil ønske at blive omfattet af ordningen. Uanset Færøbanksagens mange aspekter er det påfaldende, så meget den danske regerings rolle i denne sag minder om regeringens rolle i thulesagerne, jf. omtalen i afsnit 9. Et nærliggende gæt, hvad angår årsag, kunne være, at regeringen nødtigt vil komme i en større karambolage med en - i dansk sammenhæng - meget indflydelsesrig tredjepart, nemlig Den Danske Bank.

11. Afsluttende bemærkninger

Et rigsfællesskab som det dansk-færøsk-grønlandske er ikke et statisk, men absolut et dynamisk fællesskab, sådan som det burde fremgå tydeligt af det foregående.

Et andet og i grundlovssammenhæng mere interessant spørgsmål er, hvorvidt det eksisterende rigsfællesskab lader sig opretholde inden for rammerne af den nugældende grundlov.

Uanset grundlovens bestemmelse om, at kompetencen til at føre udenrigspolitik ligger hos regeringen, så må Grønlands landsstyres krav om revision af forsvarsaftalen med USA og samtidige krav om selv at sidde ved forhandlingsbordet også ses som et udslag af den generelle internationaliseringstendens, som vi oplever i disse år. Som led heri bliver det sværere og sværere at skelne mellem indenrigs- og udenrigsanliggender, fordi disse griber ind i hinanden.

Selv om grundlovens bestemmelser er elastiske, så er der vel grænser for, hvor lang en delegation de hjemmestyrede rigsdelen kan forvente af regeringen, uden at denne bryder grundlovens bestemmelse om, at kompetencen til at føre udenrigspolitik ligger hos regeringen.

Man bør også i denne forbindelse erindre sig tidligere statsminister Anker Jørgensens bemærkning i 1970'erne, da det grønlandske krav om ejendomsret til undergrunden og ressourcerne deri var på sit højeste: "Der er ikke noget at raffe om."³⁾ At Grønland med andre ord i givet fald må sejle sin egen sø.

Selv om denne bramfrie udtalelse efterhånden ligger 20-30 år tilbage og ved sin manglende elegance i lang tid skabte ikke så lidt bitterhed på denne side af Atlanterhavet, så er der ingen tvivl om, at der såvel i den danske befolkning som hos de politiske beslutningstagere i Danmark er en holdning om, at der er grænser for, hvor stor en selvstændighed de hjemmestyrede dele af riget kan påberåbe sig, uden at dette får konsekvenser for rigsfællesskabet.

Et andet forhold, som i sin yderste konsekvens kan være medvirkende til en sådan udviklingstendens, er de danske vælgeres stemmeafgivning ved folketingsvalg, som nogle gange resulterer i, at der stort set bliver tale om et dødt løb mellem venstre- og højrefløjen i Folketinget. En nydannet regerings mulighed for at overleve bliver således afhængig af de såkaldte nordatlantiske mandater. På den måde bliver de nordatlantiske mandater mere eller mindre tvunget til at blive inddraget i det partipolitiske spil, også hvad angår rent danske anliggender, til stor irritation for den ene eller den anden fløj og dermed en stor del af befolkningen i Danmark.

Vist er det hundesvært at ændre grundloven; men presset fra de hjemmestyrede rigsdelen i retning af større og større selvstændighed, hvad angår udenrigs- og sikkerhedspolitik samt spørgsmålet om ejendomsretten til ressourcerne, kan blive så stort, eller den danske befolknings irritation over "de nordatlantiske folketingsmedlemmers indblanding i de interne danske forhold" kan blive så stor, at man når et punkt, hvor der ikke er nogen vej udenom.

Et andet og ud fra en forfatningsretlig synsvinkel meget interessant spørgsmål er: Hvad ville der ske, hvis grundloven efter pres fra de hjemmestyrede rigsdele blev forsøgt ændret under iagttagelse af de procedurer, som grundloven selv forudsætter, og ændringsforslagene alligevel ikke bliver vedtaget?

Der skal i denne forbindelse ikke spekuleres i mere eller mindre kryptiske svar. Det skal blot slås fast, at myndighederne i hele riget, herunder i de hjemmestyrede dele, i givet fald vil stå med et problem, som de så må forholde sig til.

For mig at se hænger spørgsmålet om rigsfællesskabets beståen eller ikke beståen - som tidligere antydet - nøje sammen med landsdelenes kompetence på det udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske område. Jeg er sikker på, at den dag hjemmestyret i Grønland får en både reel og formel kompetence over nævnte områder, så er Grønland ikke længere en del af rigsfællesskabet.

Som tidligere bemærket kan vi så i Grønland påregne, hvorledes vores store nabo mod vest - USA - vil reagere. Specielt i en eventuel krisesituation, hvor USA føler sin sikkerhed truet, er det langt fra utænkeligt, at landet kunne finde på at besætte Grønland. USA's interesse for Grønland vil ganske givet blive forstærket, hvis der på grønlandsk territorium bliver fundet strategisk vigtige råstoffer, eksempelvis kulbrinter.

For mig at se kan Grønland bevare sin størst mulige relative selvstændighed, så længe landet er i rigsfællesskab med en lille, militært set svag nation som Danmark, som oven i købet - efterhånden som den globale sikkerhedspolitiske situation har ændret sig radikalt i de allerseneste år - har udviklet sig til et ganske loyalt og aktivt medlem af den nordatlantiske forsvarsorganisation NATO.

1) Hjemmestyre i Grønland, Bind 1-4, Betænkning 837/1978, J.H. Schultz, København.

2) Justitsministeriets "Notat om muligheden for at overføre retterne, politiet og kriminalforsorgen i Grønland til det grønlandske hjemmestyre", fremsendt ved brev fra Justitsministeriet til Statsministeriet 11. november 1997 og derfra til formanden for Den grønlandske Retsvæsenkommission den 19. november 1997

3) Mads Lidegaard (red.): Kilder til Grønlands historie 1950-1980, 1, s. 59, Atuakkiorfik, 1992.